

Завдання нейтралізації стихійних впливів музичної інформації можливо вирішити, передусім, на підґрунті активнішого залучення до класичного й народного музичного мистецтва. Музичне виховання в підлітковому та юнацькому віці, коли спостерігається пік занурення учнів у розважальну музику, спрямовується на формування оцінково-вибіркового ставлення. Ефективним є шлях коригування вибору музики для ознайомлення, для дискусій, для дозвілля, коректного введення творів високого художнього рівня водночас із популярними жанрами, використання на різних етапах спілкування з мистецтвом ігрових форм діяльності, популярних у молодіжному середовищі: «прес-клубів», «брейрінгів», «бліц-турнірів» тощо [5, с. 55-59].

Висновки. Отже, формування естетичних смаків старшокласників є актуальною проблемою сучасної теорії і практики естетичного виховання. Методологічною основою дослідження процесу формування естетичних смаків в старшокласників є положення загально - філософської теорії розвитку особистості. Усе це зумовлює необхідність формування естетичних смаків учнів старшого шкільного віку та її науково-педагогічного забезпечення. «Естетична діяльність» і забезпечує регуляцію взаємин з природним, предметним, соціальним та художнім середовищем.

Нами було доведено, що особливу роль у процесі формування естетичних смаків старшокласників відіграє позакласна робота школи, виховний потенціал якої містить найрізноманітніші форми, методи і засоби формування естетичних смаків старшокласників та передбачає створення умов для отримання ними додаткових естетичних знань. Зазначено на необхідності естетичної підготовки у старшому шкільному віці, коли світогляд учнів набуває ознак цілісності, формується система життєвих орієнтирів, посилюється роль особистісно-ціннісного досвіду, естетичний діалог зміцнюється на основі транспозиції знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калашник Н.Г. Естетичні смаки і формування особистості: психологічні акценти: монографія / Наталія Григоріївна Калашник, О.А.Гнатенко; Держ. департамент України з питань викон. покарань, Н.-д. центр пробл. соц. педагогіки та соц. роботи АПН України і Луган. нац. пед. ун-ту ім. Т.Шевченка, Запоріж. ін-т держ. та муніцип. упр. – К.; Запоріжжя; Луганськ: Альма-матер, 2008. – 276 с.
2. Калініна Л. Проблема формування естетичних смаків особистості у сучасних педагогічних дослідженнях / Лариса Калініна // Рідна школа. – 2008. – № 5. – С. 23-25.
3. Миропольська Н.С. Естетичне виховання старшокласників: індивідуальний підхід / Наталія Євгенівна Миропольська // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 3. – С. 18-24.
4. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии: [в 2-х т.] / Сергей Леонидович Рубинштейн. – М.: Педагогика, 1989. Т.2. – 1989. – 322 с.
5. Щербо А.Б. Теорія і методика естетичного виховання школярів: навч.-метод. посіб. / Дмитро Миколайович Джоло, Алла Борисівна Щербо; Ін-т змісту і методів навчання. – К., 1998. – 390с.

Тихонюк Н.

Науковий керівник – асист. Дячок О. М.

РІЗНОВИДИ ТЕКСТИЛЬНОЇ ІГРАШКИ

Ляльки різних народів здавна використовують з метою естетичного, морального, розумового, фізичного виховання. Вона є засобом передавання культурного досвіду народу від покоління до покоління. Цінність іграшки полягає в тому, що вона сприяє формуванню самостійності, творчої діяльності дітей.

Мета – дослідити види текстильної ляльки, її роль в декоративному мистецтві.

Завдання: ознайомитись з історією виникнення текстильних іграшок, їх різновидностей та особливостями їх виготовлення.

Проблемами лялькарства займалися багато вчених. Л. Герус у своєму дослідженні займалась проблемою української народної іграшки [4]. Н. Шабанова, М. Світнева досліджувала різновиди сучасної ляльки [6]. Ляльку мотанку як різновид оберегу українського народу описувала С. Цисар [9], [10]. Ляльку як символічний двійник людини у соціокультурному вимірі у дисертаційному дослідженні вивчала О. Ситник [5].

Актуальність теми полягає у глибшому дослідженні різновидів текстильної іграшки.

Текстильна іграшка набула найбільшої популярності у XXI ст., як різновид декоративно-прикладного мистецтва. Існує багато майстрів, які займаються їх виготовленням.

Іграшка завжди була пов'язана з грою. Як і гра, вона є відображенням своєї епохи. Історія іграшки є невід'ємною частиною історії культури суспільства. Для кожної історичної епохи характерні свої іграшки, оскільки розвиток матеріальної основи суспільства, його духовної культури позначається не лише на змісті дитячих ігор, а й на тематиці та формах іграшок.

Більшість текстильних ляльок не є іграшками для дітей, адже їх не рекомендується прати, більшість ляльок мають розписане акриловими фарбами обличчя, рум'яні щічки і, найчастіше, вони тоновані та ароматизовані. Текстильні іграшки є досить тендітними створіннями і не витримують дуже активного поводження з ними.

Рис. 1. Лялька Тільда. Автор Тоні Фіннангер

особливою формою ніг. У Сніжинок є подібна з Тільдою риса – очі-крапочки і відсутність рота. Зараз існує велика кількість «модифікацій» Сніжинок, у тому числі з розмальованими обличчями [6].

Гарбузоголовки придумала Олена Коган. Цих ляльок відрізняє, звичайно ж, голова – вона зшита з п'яти частин, посередині лица проходить шов. Завдяки такій будові голови, схожому на гарбуз, вони і отримали свою «народну» назву. (Рис. 3)

Рис. 3. Лялька Гарбузоголовки. Автор Олена Коган

батьківськими руками перші ляльки: з обрізків, клаптиків, які знаходили в рукодільних кошиках, з мішків від цукру чи борошна, які завжди були в будь-якому господарстві.

Зараз ляльки в стилі примітивізму набирають дедалі більшу популярність, і як і раніше впізнаванні в ляльковому світі. І тим не менше, не дивлячись на уявну простоту цієї текстильної іграшки, вона вважається за технікою виготовлення однією з найскладніших. Потрібно приділити велику увагу деталям, тому їм важливо надати спеціально сільський, зношений і навіть замурзаний вигляд.

Багато ляльок прикрашені різними аксесуарами, включаючи дрібні гудзики, квіточки тощо. Тому більшість таких речей, скоріше стануть в пригоді для прикрашення інтер'єру чи як оригінальний подарунок.

В Україні щороку відбуваються фестивалі на яких представляють свої роботи майстри зі всієї країни. Найпопулярнішим з таких фестивалів є «Ляльковий Світ». Цей фестиваль уже став традиційним для Львова, його очікують майстри, поціновувачі авторської ляльки, львів'яни та гості міста.

Найпопулярнішою текстильною лялькою є, звичайно ж, Тільда (англ. Tilda).

Її придумала норвезький дизайнер Тоні Фіннангер. Світ Тільди – це не тільки довгоногі ляльки з очима-крапочками, рум'яними щічками, без ротика, але і ведмеді, зайці, равлики, жучки, аксесуари Тільда (сумки, косметички, тапочки та інше). (рис.1)

У даний час Тільда — це велика рукодільна «індустрія». Під брендом Тільда випускаються книги з новими викрійками та ідеями, колекції Тільда тканин, а також різні аксесуари Тільда [10].

Друге місце за популярністю і поширеністю займають Сніжинки, вони ж Снігові дівчатка Тетяни Конне. (рис. 2)

Ці створіння вирізняє те, що вони без усялякого каркасу щільно стоять на ногах - це досягається завдяки щільному набиванню іграшки та

Рис. 2. Лялька Сніжинка. Автор Тетяна Конне

Ще однією і дуже важливою особливістю гарбузоголових ляльок є – їх обличчя: вже справжні очі, ротик і носик. Таке оформлення обличчя додає ляльці індивідуальності і дає простір для фантазії. На основі цих ляльок створено велику кількість авторських: інші ручки і ніжки, тулуб, голова з носиком або без, а розписані обличчя вже перемістилися і на більш прості форми голови (з 2-х половинок).

Ляльки в стилі примітивізму можна назвати народною художньою лялькою. Зародився цей стиль ще в часи перших Американських поселенців, які були змушені виготовляти іграшки для своїх дітей, використовуючи прості і доступні матеріали. У ті часи красиві порцелянові лялечки, що продавалися в магазинах вважалися розкішною для багатьох, але майже всі жінки хоч трохи вміли шити. Так і починали створюватися люблячими

Сучасні народні ляльки відрізняються простими формами, невисокою технічною точністю і якістю виготовлення: особливо рівними лініями і не завжди гармонійною колірною палітрою. Форма голови і тіла цих ляльок часто буває асиметричною. Деякі ляльки взагалі обмежуються лише ледь позначеними рисами обличчя. Очі замінюють гудзики, ніс – нашитий зверху клапоть. Часто у ляльки рідке волосся або голова зовсім лиса.

Для пришивання рук або ніг іноді використовується гудзикове кріплення, взуття частіше намальоване прямо на ногах. У руках ляльки-примітиви іноді тримають м'яку іграшку, пташку. На одязі такої ляльки, рукодільниці, вишивали нехитрі вірші, приказки. Кольори для одягу частіше вибирали з приглушеної палітри або червоно-біло-блакитної гами, як у Американського прапора.

Символом жіночої мудрості є українська народна лялька-мотанка. Наші пращурки вірили, що лялька є посередником між живими та тими, хто ще народиться. Тому на заміжжя дівчини разом із рушниками і сорочками в скриню до приданого клали ляльки. Робили їх дуже ретельно: одягали в українське народне вбрання як наречену, плели вінок на голову і обов'язково «додавали» нареченого — мусила бути пара. Відразу після одруження тими ляльками бавилися — вважалося, що так швидше народяться діти. Обличчя у «плодоносних» ляльок немає — невідомо ж, хто прийде на світ. (Рис. 4)

Усі елементи одягу мотанки є символічними: спідниця уособлює землю; сорочка — три часи: минулий, теперішній і майбутній; головний убір — очіпок, стрічка чи хустка — зв'язок із небом. Українська лялька тим унікальна, що вона — така ж, яка була тисячі років тому.

Лялька-мотанка приходить у наш світ у якомусь образі, створюється з певною ціллю. Її виготовляли із різними побажаннями, наділяли різними символічними значеннями: на щасливу долю, сприяння потаємним бажанням, гармонії людини з природою, на успіх і здоров'я, на добро і злагоду, і обов'язково, ці обереги несуть у собі позитивну енергетику.

Мотанка виконується виключно шляхом намотування, не має обличчя і несе в собі тепло людських рук, любов і турботу, з якою створена... Вона може бути плетена із соломи чи зовсім без застосування нитки, коли всі вузли закріплюються архітектонічно за рахунок того матеріалу, з якого робиться мотанка. Голова називається «куклою». Для неї шматочок тканини складається вузьенько (як пасок або крайка), а тоді згортається «рулетиком» і обмотується тканиною.

Лялька-мотанка ні в якому разі не шиється, не проколюється

Рис. 4. Лялька-мотанка

виключно мотасться. Звідси і назва – мотанки. Голку можна застосовувати лише при виготовленні одягу для ляльки і ні в якому разі не пришивати нічого до самої ляльки [2; 7; 9].

Основною ідеєю в створенні вальдорфських ляльок є виготовлення їх із натуральних і природних матеріалів. Ніжна дитяча шкіра чутлива до натурального і штучного і буде набагато краще, якщо малюк познайомиться спочатку з природним навколишнім світом. (Рис. 5)

При виборі іграшок для малюків повинен враховуватися і вік, і характер дитини, та й кольори для вальдорфської іграшки особливі – природні, а не яскраві. Ця лялька повинна робитися вручну, тому у кожній лялечки, свої неповторні, унікальні риси. Треба відзначити, що лінії у цієї іграшки завжди плавні, округлі, та й сама вона м'яка і пластична.

Ще однією особливістю вальдорфської ляльки є те, що її пропорції повинні відповідати людським (дитячим). Співвідношення: голова до тіла – це одна третина від нього, риси обличчя ляльки досить умовні. Це робиться для того, щоб дитина могла "помістити" в ляльку свої емоції і настрій, незалежно від нав'язаного виразу лялькового обличчя, що залишає свободу для розвитку

голками чи шпильками –

Рис. 5. Вальдорфська лялька

дитячої уяви.

Для дітей від 1,5 до 3-4 років підходять ляльки-сповивальні, ляльки-подушки, ляльки-метелики.

Період від 4,5-5 років відзначається тим, що в цьому віці дитина починає гратись в сюжетно-рольові ігри.

Лялька ускладнюється: ноги і руки мають рухатися, руки більш деталізовані, з великим пальчиком. Зачіска ляльки робиться складнішою, щоб дитина могла розчісувати і заплітати свою улюбленицю. Одяг лялечки теж змінюється, адже дрібна моторика у дитини розвивається і пальчики спритніші, ніж раніше.

У тряп'єнсе найбільше цінується образ, «лялькова душа» і «ляльковий настрій», які майстер повинен передати за допомогою пози – положення рук і ніг, форми обличчя і виразу очей. При цьому твердження, що два штрихи очей не можуть творити настрої ляльки – смутку, загадку, радість, щастя – абсолютно помилкові, промальовані під різним кутом вони допомагають фантазії програти цілий спектр емоцій, які несе лялька. (Рис. 6)

Ще одна особливість тряп'єнсів – їх зачіски, виконані з штучного волосся. Це завжди хитромудрі і складні композиції. Хвостики, локони; намистинки, квіти, стрічки і багато-багато іншого використовується при їх створенні. Зачіска тряп'єнса це не тільки дуже копітка робота, це - мистецтво.

Особливої уваги вимагають наряди тряп'єнсів – красиві дорогі тканини, складні фасони, дрібні деталі, мережива - все це невід'ємні елементи лялькового оздоблення. Ефектний образ ляльки доповнюють аксесуари – крихітні парасольки, сумочки, віяла, капелюшки, букети, сережки, намиста і багато іншого. Робота над такою лялькою копітка і трудомістка. Крихітні аксесуари, одяг та взуття вражають уяву [11].

Точну копію людини, з усіма анатомічними особливостями відтворює популярна шарнірна іграшка. Конструкція, з використанням у місцях скріплень шарнірів, робить їх дуже гнучкими, і обдаровує здатністю приймати найрізноманітніші пози і навіть висловлювати настрої. (Рис. 7)

Перші моделі, зроблені в подібній техніці, були відомі ще в Стародавньому Римі, Єгипті та Греції. Матеріалом для

Рис. 6. Лялька Тряп'єнсе

Рис. 7. Шарнірна лялька

них служили глина і дерево, а збирали їх за допомогою мотузків і кілочків. У наш час цінність цих ляльок не тільки в тому, що вони виглядають як люди, але і в їх індивідуальності. І для цього необов'язково робити її самому. Достатньо купити навіть серійну, і завдяки властивостям матеріалу, з якого вона виготовлена, поміняти їй зовнішність [12].

Отже, дитяча іграшка як предмет певного функціонального призначення з'явилася досить рано. Іграшка, поряд з іншими речами, зробленими людиною (знаряддями праці, побутовими предметами, культовими атрибутами), входила до сфери культури. Розквіт іграшкового промислу припадає на середину XIX ст. Найбільше виготовляли забавок на Наддніпрянщині, Поділлі, Прикарпатті.

У XXI столітті текстильна іграшка набирає дедалі більшої популярності серед суспільства, її надзвичайно різноманітні варіації, стилі, техніки та способи виготовлення захоплюють, як дорослих так і дітей. У дослідженні ми дійшли до висновків, що ляльки стають неодмінною окрасою інтер'єру або чудовим подарунком.

Мистецтво виготовлення текстильної іграшки – один з видів творчості. Завдяки закладеним у них винятковим колористичним властивостям та різноманітними видами і, порівняно, простим технікам виконання, вона дає майстрові можливість максимально

виявити свою творчу фантазію, індивідуальні риси й естетичні смаки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вальдорфська лялька [Електронний ресурс]. Майстерня текстильної ляльки. – Режим доступу: <http://shkola-igrushki.ru/cognitive/waldorf-doll.html>
2. Герус Л. М. Українська народна іграшка / Л. М. Герус. – К.: Балтія-Друк 2007. – 64 с.
3. Ляльки в стилі примітивізму [Електронний ресурс]. Майстерня текстильної ляльки. – Режим доступу: <http://shkola-igrushki.ru/cognitive/dolls-primitives.html>
4. Герус Л. М. Українська народна іграшка кінця XIX – першої половини XX ст. (історія, типологія, художні особливості): автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. мистецтвознавства 17.00.06 / Л. М. Герус: Львівська академія мистецтв. – Львів, 1997. – 20 с.
5. Ситник О. Г. Лялька як символічний двійник людини: соціокультурні виміри: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. культурології: спец. 26.00.01 / О. Г. Ситник : Харківська державна академія культури. – Харків, 2009, – 13с.
6. Шабанова Н. Текстильна лялька. Лялька інтер'єрна [Електронний ресурс]. Н. Шабанова // Ladoshki.uz ручная работа. – Режим доступу: <http://Ladoshki.uz/spravochnik/articles/365-interernie-kukli>
7. Найден О.С. Українська народна лялька / О. С. Найден. – К.: Стило 2007. – 240 с.
8. Король Н. Полтавка створює ляльки, у яких дітлахи бачать героїв відомих передач [Електронний ресурс]. Н. Король // Коло. Усі новини Полтави. – Режим доступу: <http://kolo.poltava.ua/2013/11/28/poltavka-stvoryuye-lyalok-u-yakix-ditlaxi-bachat-geroiv-vidomix-peredach>
9. Цисар С. Лялька-мотанка – берегиня роду [Електронний ресурс]. С. Цисар // Світанокві роси. – Режим доступу: <http://www.svit-rosoy.net.ua/lyalka-motanka-bereginya-rodu/>
10. Світнева М. Види текстильних ляльок [Електронний ресурс]. М. Світнева // MS Toys рукодільний блог. – 2012. – Режим доступу: <http://mstoy.ru/s-chego-nachat/vidyi-tekstilnyih-kukol-kakuyu-igrushku-sshit>
11. Тряпінси [Електронний ресурс]. Майстерня текстильної ляльки. – Режим доступу: <http://shkola-igrushki.ru/cognitive/tryapiensy-or-textile-barbie.html>
12. Шарнірні ляльки – ще не люди, але так подібні [Електронний ресурс]. Мюслі. – Режим доступу: http://mjusli.ru/hand_made/podelki/sharnirnye-kukly-eshhe-ne-lyudi-no-tak-poxozhi

Фаль О.

Науковий керівник – доц. Ороновська Л.Д.

«МУЗИЧНИЙ ТЕАТР ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЯКОСТЕЙ СТАРШИХ ШКОЛЯРІВ У ПОЗАКЛАСНІЙ МУЗИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»

Постановка проблеми. Виховна роль театру усвідомлювалась найкращими мислителями і педагогами з найдавніших часів. Стародавня Греція є зразком використання театру у вихованні громадянської честі і обов'язку перед народом. Видатний французький просвітителю Вольтер вважав, що розум людський для удосконалення і очищення моральних вчинків не придумав нічого благороднішого і кориснішого, ніж театральні видовища. Великого значення театру надавав М. Гоголь, зазначаючи, що театр – це кафедра, з якої можна дати людям багато добра. Як соціальне явище закономірності розвитку культури стали об'єктом дослідження вчених, практиків з різних галузей знань – філософів, педагогів, психологів, мистецтвознавців, соціологів істориків. Музичний театр – це мистецький колектив, що ставить музичні вистави, і різновиди музично – сценічного жанру. Естетичний вплив справжнього театального мистецтва, що викликає почуття емпатії – співпереживання у глядача, приводить його до катарсису – духовного очищення, а саме в цьому і полягає надзавдання мистецтва взагалі.

Не може бути повноцінної освіти без використання надбань культури, адже філософія, педагогіка, етика, психологія, естетика, мистецтво, соціологія – це складові культури. А її надбання, цінності наповнюють освіту. Культура як система цінностей формує в людей певні цінності, орієнтири і потреби. У динамічному процесі функціонування культури формується духовне обличчя, образ людини, образ народу, світогляд, моральні, мистецькі, релігійні, правові, політичні погляди. У цьому контексті всі освітяни глибоко відчують і використовують виховну функцію культури, що сприяє соціалізації людини. Через культуру, освіту людина засвоює, усвідомлює загальнолюдські, національні, громадянські сімейні, особисті цінності [4, с. 105].

Метою статті є розкрити поняття «музичний театр» як засіб естетичного розвитку творчих якостей школярів в позакласній музично-виховній роботі.

Виклад основного матеріалу. Театральна самодіяльна творчість школярів має значний потенціал для їхнього естетичного розвитку. Це пояснюється, насамперед, синтетичним характером театального мистецтва, що створює можливості для комплексної дії на емоційно-почуттєву сферу особистості різних видів мистецтва, рівняння театального мистецтва до дитячої гри, в якій значною мірою реалізується самовираження особистості, колективним характером театальної творчості, що зумовлює взаємне наповнення усіх учасників театального дійства естетичними емоціями, посилення емоційного впливу, особливою атмосферою театальної творчості, яка супроводжується радістю, натхненням, взаємодопомогою, відчуттям дружби. Участь дітей у будь-якій театральній постановці примушує їх думати, аналізувати, давати оцінку дійовій особі, партнеру, собі, тобто бути постійно в процесі пізнання, відкривати